

In memoriam

SU KLEMENSU SINKEVIČIUMI (1929–2011) ATISISVEIKINUS

ŽIEDŪNĖ ZAVECKIENĖ

Šaltą 2011 metų gruodžio 15 dieną į paskutinę kelionę Vilniaus Antakalnio kapinėse palydėjome ilgametį garbingą Lietuvos bibliotekininkų bendruomenės narį, nusipelnusį kultūros darbuotoją, „Knygotyros“ redaktorių kolegijos narį, habilituotą socialinių mokslų daktarą profesorių Klemensą Sinkevičių.

K. Sinkevičius gimė Dzūkijoje, tuometinės Seinų apskrities (dabar Lazdijų raj.) Švėntėžerio valsčiaus Marcukaviznos (dabar Marčiukonių) kaime, Antano ir Marijos (Budrevičiūtės) Sinkevičių šeimoje. Tėvai buvo 12,5 ha žemės valdos savininkai. Nėderlingoje Dzūkijos žemėje norint išsilaikyti reikėjo daug ir sunkiai dirbti. Į kasdienes darbus buvo įtrauktas ir jaunėlis Sinkevičių sūnus Klemensas. Tai jam padėjo išsiugdyti darbštumo, atsakingumo, taurumo bruožus, kurie vėliau ypač išryškėjo mokslinėje ir profesinėje veikloje.

K. Sinkevičius mokėsi Lazdijų pradžios mokykloje, vėliau Lazdijų gimnazijoje, kur baigė penkias klases. Sunkiomis pokario metų sąlygomis jaunuolis stengėsi kuo greičiau baigti vidurinį mokslą ir įgyti specialybę. Tokias galimybes suteikdavo tada

Lietuvoje įsikūrę Kauno ir Vilniaus valstybinių universitetų parengiamieji kursai, kuriuose per trumpesnę laiką buvo galima baigti vidurinį mokslą ir vėliau mokytis universitete. Į Kauno universiteto Darbininkų ir valstiečių parengiamuosius kursus 1946 m. įstojo ir K. Sinkevičius. Kartu 1947 m. įstojo ir į Kauno mokytojų seminarijos vakarinę Bibliotekininkystės skyrių. Tai buvo pirmoji pokario metais vidurinio bibliotekinio mokymo įstaiga Lietuvoje. Joje dėstė dar tarpukariu pasižymėję bibliotekininkystės ir bibliografijos specialistai Juozas Rimantas, Vincas Ruzgas, Izidorius Kisinai. K. Sinkevičius buvo labai kruopštus mokinys. Per porą metų, 1948 m., gavo brandos atestatą ir bibliotekinio vidurinio mokslo diplomą su pagyrimu. Tai leido be stojamųjų egzaminų įstoti į universitetą. Kaip tik tokia galimybė atsirado 1949 m. Vilniaus universitete įsteigus Bibliotekininkystės ir bibliografijos specialybę, kurią 1954 m. K. Sinkevičius ir baigė, o 1956 m. įstojo ir į Leningrado (dabar Sankt Peterburgas) N. Krupskajos bibliotekininkystės instituto neakivaizdinę aspirantūrą.

K. Sinkevičiaus darbinė veikla prasidėjo 1948 m. ir truko 50 metų. Visa ji susijusi su kultūra ir švietimu. Devyniolikmetis jaunuolis, baigęs Kauno mokytojų seminarijos Bibliotekininkystės skyrių, kaip vienas gambiausių absolventų buvo paskirtas dirbti į prestižinę įstaigą – Kultūros-švietimo įstaigų komitetą prie LTSR Ministrų tarybos. Inspektorius darbas buvo susijęs su bibliotekų apskaita ir atskaitomybe, pavojingomis tuo metu komandiruotėmis į įvairių vietovių bibliotekas. Norėdamas dėl materialinės padėties derinti studijas su darbu, K. Sinkevičius keleriems metams perėmė Vilniaus miesto 3-iosios masinės bibliotekos vedėjo pareigas. Jas ėjo 1949–1954 metais.

Nuo 1953 m. K. Sinkevičiaus veikla susieta su Vilniaus universitetu. Gabiam dar penktojo kurso studentui buvo pasiūlyta dėstyti gana atsakingą Bendrosios bibliotekininkystės kursą. Taip K. Sinkevičius beveik tris dešimtmečius pedagoginę ir mokslinę veiklą plėtojo Vilniaus universitete. Čia jis apgynė kandidato disertaciją „Lietuvos TSR masinių bibliotekų vystymasis ir metodinio vadovavimo jų darbui problemos“, universiteto tarybos 1964 m. spalio 27 d. sprendimu jam buvo suteiktas pedagogikos mokslų kandidato laipsnis, o 1968 m. patvirtintas docento vardas. Kelis kartus buvo Bibliotekininkystės katedros vedėju (ilgiausiai – 1973–1981 m.), 1970–1976 m. – Istorijos fakulteto dekanu. Nuo 1981 m. iki 1991 m. dirbo Kultūros darbuotojų tobulinimosi institute direktoriaus pavaduotoju, Bibliotekininkystės katedros vedėju. Čia dirbdamas apgynė ir pedagogikos mokslų daktaro disertaciją „Bibliotekininkystės raida Lietuvos TSR 1940–1984 m.“

(1993 m. nostrifikuotas socialinių mokslų habilituotas daktaras). Profesoriaus vardas buvo suteiktas 1989 m. Nuo 1991 m. iki 1999 m. prof. K. Sinkevičius dirbo Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje direktoriaus pavaduotoju mokslo reikalams, Bibliotekininkystės centro direktoriumi.

Per savo darbinės veiklos laiką K. Sinkevičius rašė ir publikavo mokslinius ir mokslo populiarinimo darbus, mokymo priemones. Atskiromis knygomis ir straipsniais yra paskelbęs apie 500 darbų, per 60 jų išėjo užsienyje. Dauguma jų skirti Lietuvos bibliotekų istorijai, metodiniam darbui, kultūros darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui ir nenutrūkstamam mokymui, knygos vietai masinių komunikacijų sistemoje, tarptautinei bibliotekininkystei. Svarbesni atskiromis knygomis išleisti K. Sinkevičiaus darbai: *Metodinis darbas* (1960), *Lietuvos TSR bibliotekų istorija* (1983), *Knyga šiuolaikinių masinių komunikacijų sistemoje* (1987), *Tarptautinė bibliotekininkystė* (1989) ir kt. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, K. Sinkevičius ėmėsi giliau tyrinėti tarpukario Lietuvos bibliotekų ir knygų sklaidos klausimus. Taip atsirado knygos: *Lietuvių tautinės jaunuomenės „Jaunosios Lietuvos“ sąjungos knygynai ir skaityklų 1927–1940* (1996), *Jaunųjų ūkininkų ratelių (JŪR) knygynėliai ir seklyčios (1930–1940, 1941–1944)* (2008). Šie, taip pat Lietuvos šaulių organizacijų knygynėlių ir skaityklų suregistravimas, apybraižų parengimas – didelio ir kruopštaus darbo rezultatas. Kita Nepriklausomybės metais rutuliojama K. Sinkevičiaus darbų tema – uždrausti autoriai ir kūriniai, spaudos cenzūra sovietmečiu ir vokiečių okupacijos metais (bibliogenocidas).

Kaip vienas iš įtakingiausių bibliotekinin-
kystės ir knygos veikėjų, K. Sinkevičius buvo
visų svarbiausių šios srities leidinių („Biblio-
tekininkystės ir bibliografijos klausimai“,
„Knygotyra“, „Bibliotekų darbas“, „Tarp
knygų“) redakcinių kolegijų narys, įvairių
leidinių redaktorius, bibliotekinio mokslo
organizatorius; 1972–1982 m. – Tarptautinės
bibliotekinių asociacijų federacijos (IFLA)
universitetų bibliotekų ir bibliotekinin-
kystės mokslinių tyrimų komitetų narys. Už moks-
linę ir darbinę veiklą K. Sinkevičiui buvo
suteiktas LTSR nusipelnusio kultūros švieti-
mo darbuotojo garbės vardas, Profesorius ne
kartą buvo gavęs paskatinamųjų premijų ir
apdovanojimų. Pirmosios lietuviškos knygos
450 metų proga K. Sinkevičiui buvo įteiktas
Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino or-
dino pirmojo laipsnio medalis už nuopelnus
Lietuvos kultūrai, lietuviškos knygos popula-
rinimui ir bibliotekinin-
kystės mokslui.

K. Sinkevičius buvo nuoširdus mokytojas
ir kolega, darbštumo ir pareiškimo pavyz-
dys, aukštos moralės žmogus, mokslininkas
iš pašaukimo, o kartu šeimos žmogus. Į bi-
bliotekinį reikalą jis sugebėjo įtraukti ir arti-
miausius šeimos narius: žmona Monika kelis
dešimtmečius dirbo Vilniaus universiteto
bibliotekoje, dukra Nijolė šiame universitete
baigė bibliotekinin-
kystės studijas ir dirba
Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo

bibliotekoje. Sutikęs Moniką Dambraus-
kaitę dar Mokytojų seminarijoje (susituokė
1949 m.), daugiau nei šešiasdešimt metų
pražygiavo su ja kartais lygiu, o kartais ir
duobėtu gyvenimo vieškeliu. Monika pakeitė
Klemensui visus artimuosius, kurių jis buvo
netekęs dar jaunystėje (1949 m. Kūčių vakarą
neišaiškinti asmenys nužudė Klemenso tėvą
ir vyresnį brolių Albiną, sužeidė brolienę ir ji
liko invalidė. Tą vakarą į namus turėjo grįžti ir
Klemensas, tačiau dėl kelionės nesklandumų
neatvyko. Tai, matyt, ir išgelbėjo jam gyvybę.
Motinos buvo netekęs dar 1945 m.). Dar
visai neseniai malonu būdavo stebėti, kaip
Monika ir Klemensas, susikibę už rankų ir
prilaikydami vienas kitą, vaikščiodavo Anta-
kalnio gatve. Nepakėlus vienuolikos mėnesių
Klemenso gyvenimo draugę praėjus mėnesiui
po vyro netekties, 2012 m. sausio 23 d.,
atgulė greta jo Antakalnio kapinėse.

Nors ir dirbdamas sudėtingomis sąly-
gomis, Profesorius paliko ryškų pėdsaką
Lietuvos humanitarinėje kultūroje. Doro ir
sąžiningo žmogaus, mokslininko Klemenso
Sinkevičiaus paveikslas ir jo darbai išliks Lie-
tuvos bibliotekinės visuomenės, jo artimųjų
ir pažinusiųjų atmintyje. Svari paspirtis
prof. K. Sinkevičiaus atminimui išsaugoti
būtų jo kelių tomų mašinraščių „Iš prisimini-
mų, pamąstymų, dienoraščių“ publikavimas.

Įteikta 2012 m. rugsėjo mėn.